

Rudka_2

Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Pniewy	PN_RU_002
Miejscowość	Rudka	PN_RU_002

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	16.07.2013	Miejsce wykonania	Dom informatorki
Czas trwania	1 h	Forma i wielkość	Plik WAV; brak informacji.
Przeprowadzający	M.C.	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PN_RU_002	K	64 l.	Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Rudce.	

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Rudka – nazwa pochodzi od „rudowania”, czyli wykopywanie drzew z pniem. Prawdopodobnie dlatego, że na tym terenie były bagna i żeby osiedlić należało wykarczować drzewa i osuszyć teren pod osadę. <i>„Jak kopałam staw to w torfie szyszki były, czyli las tu był”</i> .
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Na terenie wsi jest pięć pomników przyrody – trzy dęby (w tym jeden na posiadłości informatorki), lipa i topola, ale <i>„nie mają żadnych nazw”</i> .
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Brak informacji.

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	<p>Andrzejek nie obchodzi.</p> <p>Na Katarzynki zaczyna się piec pierwsze świąteczne (bożonarodzeniowe) pierniki, koniecznie z tegorocznej mąki żytniej.</p>
2.	św. Marcina/11 listopada	<p>„<i>Gęś się piekło</i>”, rogalce drożdżowe – marcińskie. Kiedyś z nadzieniem z białego maku, teraz już nie ponieważ „<i>ze dwadzieścia lat już się nie sieję maku – zabronili</i>”. Do farszu dodaje się orzechy i rodzynki. Przygotowuje wystawny obiad.</p>
3.	Adwent	<p>To czas szykowania się do świąt Bożego Narodzenia. Kiedyś – jak informatorka była dzieckiem – ozdoby się w tym czasie robiło, ręcznie, z papieru, ze słomy, na choinkę i na ściany (na ścianę przygotowywano ozdoby ze orzechów obwiązywanych słomą).</p> <p>Chodzono na roraty z lampionami.</p>
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	<p>Od dziecka pamięta, że Mikołaj przynosił cukierki w buty. Nadal tak się robi.</p>
5.	Wigilia	<p>Wigilię obchodzi tradycyjnie, tak jak u informatorki w domu rodzinnym.</p> <p>Choinkę ubierają dzieci.</p> <p>Kolacja wigilijna zaczyna się o 17-tej (godzina ta uzależniona była i jest od robót gospodarskich, koniecznych do wykonania). Na stole zostawia dodatkowe nakrycie dla przybysza. Stół przyozdabia stroikiem zrobionym z gałązek świerkowych, szyszek, dzikich jabłek zwieńczonych długą świecą.</p> <p>Najstarszy domownik dzieli opłatkiem. Kiedyś opłatki były kolorowe – różowe, zielone, pomarańczowe. Około 20 lat temu przestały być kolorowe opłatki. Opłatek dla bydła był i nadal</p>

		<p>pozostał biały.</p> <p>Do dzieci przychodzi Gwiazdor, jak dzieci były większe to ktoś z dorosłych się przebierał, jak mniejsze to nie, bo się bały. Przed dostaniem prezentu dzieci musiały powiedzieć wierszyk lub zaśpiewać piosenkę.</p> <p>Potrawy wigilijne: karp smażony, ryba w galarecie, śledzie ze śmietaną, sałatka ziemniaczana, śledź z cebulą, barszcz czysty (do picia), zupa grzybowa, makiełki z makaronem, kompot z suszu, makowiec, sernik, piernik dojrzewający („<i>tydzień ustać musi</i>”) z mąki żytniej przekładany powidłami, polany gorzką czekoladą.</p> <p>Po kolacji cała rodzina wybiera się na Pasterkę, kiedyś o północy, obecnie dwie godziny – 22:00 i 24:00 (od 15 lat).</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>Po wigilii już się nic nie gotuje, tylko pyzy do obiadu. Na obiad drób – kaczka lub gęś z pyzami i modrą kapustą.</p> <p>W „<i>drugie święto</i>” odwiedza się rodzinę, w pierwszy dzień świąt nie można.</p>
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>Od niedawna na Sylwestra fajerwerki.</p> <p>Na Nowy Rok – bale sylwestrowe.</p> <p>Kiedyś na Nowy Rok robiło się żarty, psoty np. wystawiano bramy. Od 10 lat już tak się nie robi.</p>
8.	Trzech Króli	<p>Na Trzech Króli chodzi do kościoła na msze. Chodzili kolędnicy – „<i>ze 20 lat lub więcej nie chodzą</i>”. Byli przebrani za młodą panią, kominiarza, policjanta, zwierzaki. Starsi dostawali wódkę, dzieci – słodycze.</p>
9.	Kolędnicy	<p>Jak wyżej.</p>

10.	MB Gromniczej	Do kościoła z gromnicą na poświęcenie. Jak była burza czy huragan to zapaloną gromnicę stawiano w oknie.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	Piecze pączki i faworki – chruściki. Na podkoziołka przygotowywała kolację z golonką i urządzano tańce.
12.	Topienie Marzanny	Szkolny zwyczaj.
13.	Środa Popielcowa	Do kościoła. Zachowywać należy post – potrawy postne to np. śledzie z cebulą i olejem lub śledzie ze śmietaną i „pyrki”. Kiedyś był zwyczaj przyczepiania płóciennych woreczków z popiołem w ramach żartu. To w czasach młodości informatorki.
14.	Śródpoście	W każdy piątek należy zachowywać post. Postne potrawy: ryba, ziemniaki z jajami gotowanymi z sosem.
15.	Niedziela Palmowa	Z „ <i>rokieciny – dziko rosnącej palmy. Z niej się robiło wiązankę, suchą trawą przewiązywało</i> ”. Palma stała do Wielkanocy – wieszano ją na ścianie na gwoździu lub wkładano za obraz – miała chronić dom. Po Wielkanocy palmy były palone. Święconego nie można wyrzucić, należy spalić.
16.	Triduum Paschalne	W tym czasie w gospodarce trzeba było przygotować wszystko wcześniej. W Wielki Czwartek szli do kościoła, w tym dniu piekło się makowce na kruchym spodzie z suszonymi owocami. W Wielki Piątek – sprzątanie chałupy, można zjeść trzy posiłki jałowe i jeden do syta, wieczorem do kościoła na msze.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka) /Niedziela Wielkanocna	Koszyczek: chleb, sól, pieprz, kielbasę, szynkę, słodkie jajka. Ojciec informatorki gotował jajka w życie (zielone), łupinach od cebuli (brunatne, brązowe), w burakach (czerwone), a potem

		<p>skrobał kraszanki.</p> <p>W Niedziele Wielkanocną najpierw wykonywano obrządek w gospodarstwie, później szli tradycyjnie na rezurekcje (na rezurekcji procesja wyprowadza Chrystusa).</p> <p>Po powrocie dzielą się jajkiem poświęconym, jedzą śniadanie (produkty z koszyczka, szynka gotowana i pieczona, kiełbasa biała).</p> <p>Dla dzieci szykuje się gniazdka ze słomy i trawy z drobnymi prezentami, które się chowa a dzieci muszą znaleźć.</p> <p>W tym dniu nie ma obiadu.</p>
18.	Poniedziałek Wielkanocny	<p>Śmigus Dyngus.</p> <p>Kościół i msza. Na obiad podawane mięso i pyzy.</p>
19.	Zielone Świątki	<p>„<i>To święto rolnika</i>”. W kościele msza, szła procesja, figury świętych były ubrane. Obejście należało przystroić trzcina i tatarakiem. Teraz się już nie przystraja, bo „<i>ze 20 lat już nie ma tataraku</i>”.</p>
20.	Boże Ciało	<p>Przez miasto Pniewy szła uroczysta procesja, z ołtarzy zabierano do domu brzózki „<i>na szczęście i urodzaj</i>”.</p>
21.	św. Jana	<p>Na wodę puszczano wianki z gałązek i kwiatów ze świeczką przymocowaną na środku. Który wianek najdalej odpłynął tego właściciel/ka miał mieć szczęście. Urządzano potańcówki.</p>
22.	MB Zielnej	<p>Plecione wianki z ziół: macierzanka, rozchodnik, lawenda, mięta lub kocimiętka dodawano kłosa zbóż. Święcono w kościele, odbywała się procesja. W domu przygotowywano uroczysty obiad.</p>

23.	MB Siewnej	Kłosa, które były poświęcone na MB Zielnej i zdążyły zeschnąć do tego czasu rozkruszano i wrzucano do siewnika. Poświęcone ziarno chroni od gradobicia, mrozu i wszelakich klęsk. Od 15-20 lat już się tego nie praktykuje.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Przed świętem należy uprzątnąć wszystkie mogiły, udekorować. W Dzień Wszystkich Świętych procesja szła z kościoła na cmentarz i odbywała się msza na cmentarzu (od 15 lat już nie). W Dzień Zaduszny idzie na cmentarz pomodlić się.
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	„ <i>Dziecko trzeba ochrzcić od razu po narodzeniu</i> ” Kiedyś chrzczono w niedziele, przygotowywano bardzo uroczysty obiad. Od pięciu lat chrzci się w soboty. Dziecku należy przynieść prezent. Kiedyś – gdy w sklepach nie było towaru (komuna) – matki przygotowywały wyprawkę dla dzieci ręcznie – dziergały pieluchy, kaftaniki z płótna lub flaneli.
2.	Ślub i wesele	Purtelam – czyli przyjęcie gości przed ślubem i weselem - odbywał się w piątek, a zaraz dnia następnego, czyli w sobotę był ślub i wesele. Obecnie organizowany jest tydzień przed ślubem i weselem, od około 10 lat. Kiedyś był organizowany w domach, teraz w świetlicy. Tradycją jest, że porzbijane szkło sprzęta ojciec wraz przyszłym mężem młodej – jako głowa rodziny „ <i>do niego przychodzili</i> ”.

		<p>Kiedyś ceremonie odbywały się w domach, obecnie w restauracji. Najpierw należy gości powitać, a potem wznieść toast.</p> <p>Oczepiny prowadzi orkiestra.</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	Zmarły trzy dni w domu leżał, sąsiedzi i znajomi przy nim czuwali, odmawiali różaniec.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Informatorka kojarzy Chełmianki i Kapelę z Orliczka.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		<p><u>Polewka.</u></p> <p>Zagotować wodę. Zarobić mąkę żytnią z kwaśną śmietaną i zalać tą gorącą wodą, osolić.</p> <p>Podawana na kolację ze smażonymi na boczku pyrami.</p> <p><u>Nalewki</u> alkoholowe z owoców (wiśniowe, malinowe).</p> <p><u>Pyry z gzikiem.</u></p> <p><u>Pyry ze śledziem.</u> Pyry ugotowane w mundurkach podawane ze śledziem ze śmietaną.</p> <p><u>Kopytka z kapustą z boczkiem.</u> „<i>musi się świecić</i>” (czyli ma być tłuste).</p> <p><u>Syrop cukrowy z buraków.</u> Buraki cukrowe gotowano na wolnym ogniu, podlewano wodą aż puszczą sok. Należało odparować wodę aż zrobi się syrop. Używany był do pierników. Przestano przygotowywać tak syrop cukrowy w latach 80-tych. W ten sposób ludzie radzili sobie z brakiem cukru.</p>

III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Kilka mieszkańek wsi oraz Pniew zajmuje się rękodziełem, np. maluje obrazy, haftuje, szydełkuje.	
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	Jest w Rudce kapliczka MB, postawiona w 1956 lub 1957 roku przez rodzinę Słupskich w intencji urodzenia zdrowych dzieci. Krzyż przy drodze „ <i>jak się jedzie do Białkosza</i> ”, stał jeszcze przed II WŚ.
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	W Psarskim jest ołtarz MB Zielnej, do którego pielgrzymują ludzie. Do Biezdrowa koło Wronek chodzi pielgrzymka do ołtarza na MB Siewnej.
4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Jak wcześniej.
6.	Lokalne odpusty	10 sierpnia – w dniu św. Wawrzyńca – odprawiany w Pniewach. Z kościoła wychodzi procesja z figurą św. Wawrzyńca. Po uroczystościach odbywa się festyn rodzinny.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	Dożynki parafialne. Każda wieś przygotowuje swój wieniec. Stelaż wykonywany jest z kija - rokietnicy lub wikliny, obkładany zbożem – najlepsze to pszenica i owies, „ <i>żyto to kudłate</i> ”, dodaje się kukurydzę i makówki oraz wstążki – biało-czerwoną (jak flaga

		<p>Polski) i żółto-niebieską (kolory kościelne).</p> <p>Wieńce składa delegacja ze wsi w kościele. Odprawiana jest msza.</p>
2.	Dni gminy/wsi	Dni Pniew odbywają się na koniec czerwca w parku koło liceum. Przez zrzeszenie koniarzy organizowane są pokazy konne.
3.	Lokalne festyny	Brak informacji.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.